EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 10.5.2006
KOM(2006) 208 slutlig

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

ATT FÖRVERKLIGA MODERNISERINGSAGENDAN FÖR UNIVERSITETEN: UTBILDNING, FORSKNING OCH INNOVATION

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET[1]

ATT FÖRVERKLIGA MODERNISERINGSAGENDAN FÖR UNIVERSITETEN: UTBILDNING, FORSKNING OCH INNOVATION

Inledning

Moderniseringen av Europas universitet[2], med deras sammankopplade uppgifter inom utbildning, forskning och innovation, har betonats inte bara som en grundförutsättning för att den övergripande Lissabonstrategin ska bli framgångsrik, utan också som del i övergången till en alltmer global och kunskapsbaserad ekonomi. De viktigaste punkterna på denna agenda för förändring har fastställts[3] och fått ytterligare stöd av Europeiska rådet, som vid sitt informella möte på Hampton Court i oktober 2005 bekräftade att forskning och utveckling samt universiteten utgör grunden för europeisk konkurrenskraft. Vid sitt vårmöte 2006 enades Europeiska rådet om kraftigare insatser på europeisk nivå för att driva på denna förändring vid universiteten och inom forskningen, och att den ska vara genomförd fram till utgången av 2007 inom ramen för det förnyade partnerskapet för tillväxt och sysselsättning[4]. I de nationella reformprogram som bygger på de integrerade riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning[5] hänvisar medlemsstaterna allmänt sett till dessa frågor, men få medlemsstater tar upp dem som nationella prioriteringar. Dessa förändringar är dock nödvändiga för att blåsa nytt liv i Europas eget tillvägagångssätt, inte för att kopiera någon importerad förebild. De är lika nödvändiga för att förstärka universitetens **sociala roll** i ett Europa med kulturell och språklig mångfald.

I detta sammanhang blir den europeiska ramen allt viktigare, vid sidan av universitetens lokala, regionala och nationella förankring. Den europeiska dimensionen ger potentiella fördelar i samband med verksamhet i större skala, större variation och intellektuell rikedom, samt möjligheter till samarbete och konkurrens mellan läroanstalter.

I detta hänseende har kommissionen redan föreslagit att man inrättar ett europeiskt tekniskt institut (ETI)[6], vilket Europeiska rådet välkomnade vid sitt vårmöte 2006 som ett nytt initiativ särskilt avsett att möta dessa utmaningar. Institutet kan bidra till att förbättra Europas kapacitet när det gäller forskarutbildning, forskning och innovation, alltmedan det tillhandahåller en innovativ förebild som kan inspirera till och driva på förändringar vid de befintliga universiteten, särskilt genom att uppmuntra till ämnesöverskridande verksamhet, samt utveckla starka partnerskap med näringslivet, vilka kommer att säkerställa dess relevans.

---

1 Kommissionen vill tacka för bidragen från alla sakkunniga som rådfrågades och som gav sina kommentarer och förslag under utarbetandet av detta dokument.

2 I detta dokument avses med *universitet* alla läroanstalter för högre utbildning, oavsett namn och rättslig ställning i medlemsstaterna.

3 "Att mobilisera Europas intellektuella resurser: skapa möjligheter för universiteten att lämna sitt fulla bidrag till Lissabonstrategin" (KOM(2005)152, 20.4.2005) samt rådets resolution av den 15 november 2005. Att skapa ett innovativt Europa, expertgrupp under ledning av Hr. Aho, Europeiska kommissionen, januari 2006.

4 Slutsatserna 1 777/06 av den 24 mars 2006.

5 KOM(2005)141 slutlig, 12.3.2005.

6 KOM(2006) 77 slutlig, 22.2.2006.

Naturligtvis kan inte ETI ensamt vara den enda lösningen för moderniseringen av Europas universitet.

Detta meddelande bygger på den dialog[7] som Europeiska kommissionen på senare år inlett med medlemsstaterna och med universitets- och forskarmiljön. Innehållet har även diskuterats med en rad sakkunniga (se bilaga 2), som i eget namn gett råd till kommissionen.

UTMANINGARNA….

Med 4 000 läroanstalter, över 17 miljoner studenter och cirka 1,5 miljoner anställda – varav 435 000 forskare[8] – **har Europas universitet enorm potential**, men denna potential utnyttjas inte till fullo för att stödja Europas insatser för ökad tillväxt och fler arbetstillfällen.

Medlemsstaterna sätter högt värde på sina universitet och många har försökt att ”bevara” dem på nationell nivå via detaljerande bestämmelser om organisation, övervakning, förvaltning in i minsta detalj och slutligen en ålagd enhetlighet av oönskad grad.

Denna strävan efter enhetlighet har lett till goda genomsnittsresultat allmänt sett, men ökat fragmenteringen i mestadels små nationella system och undersystem. De små systemen försvårar samarbete på nationell nivå, för att inte tala om europeisk eller internationell nivå, och ställer villkor som gör att universiteten inte kan diversifiera sig och inrikta sig på kvalitet.

Vidare tenderar de flesta universitet att erbjuda samma kurser till samma grupper av akademiskt mest kvalificerade unga studenter, utan att öppna sig mot annat lärande och andra inlärare, t.ex. fortbildning för vuxna utan inriktning på examen eller kurser för studenter som saknar den sedvanliga förberedelsen. Detta har inte bara förhindrat högre deltagarandelar och begränsat tillträdet för samhällsgrupper med sämre förutsättningar, utan även försenat innovation i kursplaner och undervisningsmetoder (t.ex. vad gäller entreprenörskap[9]), försvårat möjligheterna till fortbildning eller omskolning för att höja färdighets- och kunskapsnivån hos arbetskraften och lett till att meriterna hos utexaminerade fortfarande är dåligt anpassade till arbetsmarknadens behov. Arbetslösheten bland utexaminerade akademiker är oacceptabelt hög i många medlemsstater.

Dessutom står administrativa bestämmelser fortfarande i vägen för att man ska kunna studera, forska eller arbeta i ett annat land. Förfarandena för akademiskt erkännande av kvalifikationer är i bästa fall långdragna. I värsta fall innebär dock bristen på erkännande och den begränsande möjligheten att överföra nationella studiebidrag och lån eller pensionsrättigheter att studenter, forskare och universitetslärare inte till fullo kan ta tillvara möjligheter i andra medlemsstater.

Universiteten måste också acceptera att forskning inte längre är en isolerad verksamhet och att tyngdpunkten flyttas från enskilda forskare till forskarlag och globala forskningsnätverk. Vetenskapliga frågor tendera att gå bortom traditionell ämnesstrukturer: spetsforskning bedrivs allt mer på gränssnittet mellan akademiska ämnesområden eller i tvärvetenskapliga

---

7 Meddelandet “Universitetens roll i kunskapens Europa” (KOM(2003) 58), konferensen i Liège 2004 och rapport från Forum för universitetsbaserad forskning “*European Universities: Enhancing Europe’s Research Base*”

8 Statistiska uppgifter som underbygger analysen i detta avsnitt återfinns i bilaga 2. Källa: Eurostat.

9 Jämför kommissionens meddelande av den 13 februari 2006 “Främja entreprenörstänkande genom utbildning och lärande”.

sammanhang. Universitetens forskningsmiljöer konkurrerar alltmer och är mer globaliserade, samt kräver mer samverkan.

Många europeiska universitet underskattar emellertid fortfarande de potentiella fördelarna med att dela med sig av kunskap med samhället och näringslivet, och näringslivet har inte tillräcklig kapacitet att ta tillvara potentialen i universitetsbaserad forskning. Följaktligen är korsbefruktning med näringslivet och det vidare samhället alltjämt något svårt. Denna brist på öppenhet mot näringslivet kan också iakttas i yrkesvalet hos personer med doktorsexamen, som ofta tillbringar hela karriären antingen i akademisk miljö eller i näringslivet, och inte som företagare.

Sådana strukturella och kulturrelaterade problem blir ännu större på grund av det enorma underskottet på dubbelfinansiering som drabbar universiteten både inom utbildning och inom forskning. Alltmedan man välkomnar ökningen av antalet studenter har denna inte lett till någon ökning i anslag ur offentliga medel, och universiteten i Europa har inte kunnat täcka skillnaden med medel ur privata källor. Den genomsnittliga skillnaden i resurser både till forskning och utbildning, jämfört med motparterna i USA, är cirka 10 000 euro per student och år[10]. Samtidigt blir utbildning och forskning av hög kvalitet allt dyrare och med åtstramade offentliga finanser ställer myndigheterna allt strängare villkor för stöd till universitetsbaserad forskning. I framtiden måste sannolikt större delen av de medel som behövs för att överbrygga klyftan i resurser komma från privata källor.

Kort sagt **kan Europas universitet inte för närvarande förverkliga sin potential på flera viktiga sätt.** Följaktligen ligger de efter i den allt större internationella tävlan om begåvade universitetslärare och studenter och hamnar utanför forskningsagendorna i snabb förändring och utvecklingen av den kritiska massa, spetskunskap och flexibilitet som är en förutsättning för framgång. Till dessa brister kommer också en överdriven offentlig kontroll tillsammans med otillräckliga anslag.

Europa behöver universitet som **kan utnyttja sina egna starka områden och variera sin verksamhet med ledning av dessa områden.** Vissa värderingar och uppgifter är gemensamma för alla läroanstalter, men alla behöver inte ha samma balans mellan utbildning och forskning, samma synsätt på forskning och forskarutbildning eller samma kombination av tjänster och akademiska ämnesområden. Forskning bör förbli en central uppgift för systemen som helhet men inte nödvändigtvis för alla läroanstalter. Detta skulle göra det möjligt för ett tydligt system att växa fram, vilket skulle omfatta världsberömda forskningsinstitut samt nätverk av utmärkta nationella och regionala universitet och högskolor som också tillhandahåller kortare fackutbildning. Ett sådant system skulle mobilisera den betydande mängden av kunskap, begåvning och energi inom universitet och skulle göra sig förtjänt av – och kunna generera – den ökade investering som behövs för att den ska vara jämförbar med de bästa runtom i världen.

….OCH NÖDVÄNDIGA FÖRÄNDRINGAR

Om medlemsstaterna ska genomföra allt detta måste de skapa sådana förutsättningar att universiteten kan uppnå bättre resultat, modernisera sig och bli mer konkurrenskraftiga – kort

---

[10] Arbetsdokument från kommissionens avdelningar till meddelandet "Att mobilisera Europas intellektuella resurser", stycke 42.

sagt, leda sin egen pånyttfödelse och fylla sin funktion i förverkligandet av det kunskapsbaserade samhälle som är målet för Lissabonstrategin. I diskussionen på europeisk nivå framträder en allt större vilja att modernisera systemen, och den handlingsplan som anges nedan ifrågasätts i princip inte. Det är främst medlemsstaterna och universiteten som måste agera. Med ledning av debatten och med hänsyn till Europas särskilda förhållanden föreslår kommissionen följande förändringar som nyckeln till framgång.

1. AVLÄGSNA BARRIÄRERNA KRING EUROPAS UNIVERSITET

Man måste avsevärt öka den geografiska rörligheten och rörligheten mellan olika sektorer. Andelen utexaminerade som tillbringat minst en termin eller ett halvår utomlands eller fått erfarenhet av näringslivet bör minst fördubblas. Detta gäller i än högre grad forskare.

All slags rörlighet bör tydligt värdesättas som ett berikande inslag i studier på alla nivåer (inbegripet forskarutbildning på doktorandnivå), men också som ett sätt att förbättra karriärutsikterna för universitetsforskare och universitetslärare.

Det bör bli fullt möjligt att använda studielån och studiebidrag från hemlandet var som helst inom EU. Fullständiga möjligheter att överföra pensionsrättigheter tillsammans med undanröjandet av andra hinder mot att flytta till andra länder, andra sektorer eller i yrkessyfte behövs för att främja rörlighet för forskare och lärare, vilket i sin tur skulle gynna innovation.

Arbetet inom ramen för Bolognaprocessen håller på att leda till en sammanstrålning i universitetsutbildningarnas struktur och längd. Detta kommer emellertid i sig självt inte att skapa förutsättningar för ökad rörlighet mellan universiteten. **En betydande insats måste göras för att de viktigaste reformerna inom ramen för Bolognaprocessen genomförs senast år 2010** i alla EU-länder: jämförbara examina (kort utbildning, kandidatexamen, magisterexamen, doktorsexamen), flexibla, moderniserade kursplaner på alla nivåer som tillgodoser arbetsmarknadens behov, och pålitliga kvalitetssäkringssystem. Detta fordrar målinriktade incitament från de ansvariga nationella myndigheterna så att reformerna införlivas fullt ut i stället för att man bara följer standarderna. Kursplaner inom särskilda ämnen eller yrken behöver förnyas med ledning av jämförelser och bästa lösningar på europeisk nivå.

Det nya direktivet om erkännande av yrkeskvalifikationer[11] har gjort det enklare och snabbare att få yrkesrelaterade kvalifikationer erkända i andra länder. På samma sätt bör man se över förfarandena för akademiskt erkännande så att de sökande får besked snabbare och kan förutse resultaten (i synnerhet genom att universitetens regler för erkännande offentliggörs). Precis som när det gäller yrkesrelaterat erkännande föreslår kommissionen att **ingen sökande ska behöva vänta längre än fyra månader på beslut om akademiskt erkännande.**

2. SE TILL ATT UNIVERSITETETEN VERKLIGEN ÄR SJÄLVSTÄNDIGA OCH HAR REDOVISNINGSANSVAR

Universiteten kan bli innovativa och reagera på förändringar först när de blir verkligt självständiga och får ett riktigt redovisningsansvar. Medlemsstaterna bör leda

[11] Direktiv 2005/36/EG, antaget den 7 september 2005. Direktivet kommer att genomföras från och med oktober 2007.

universitetssektorn som helhet via en ram av gemensamma bestämmelser, policymål, finansieringsmekanismer och incitament för verksamheten inom utbildning, forskning och innovation. När universiteten befrias från alltför mycket reglering och förvaltning in i detalj bör de i gengäld godta att de har fullständigt redovisningsansvar som läroanstalt för sina resultat gentemot samhället.

Detta kräver **nya interna styrsystem** baserade på strategiska prioriteringar och professionell förvaltning av mänskliga resurser, investeringar och administrativa förfaranden. Det krävs även att universiteten **får bukt med sin splittring** i fakulteter, institutioner, laboratorier och administrativa enheter och att de tillsammans riktar in sina ansträngningar på läroanstaltens prioriteringar inom forskning, undervisning och tjänster. Medlemsstaterna bör bygga upp och belöna lednings- och förvaltningskapacitet inom universiteten. Detta skulle kunna ske genom att man inrättar nationella organ som ansvarar för utbildning i universitetsförvaltning och ledning, och att dessa organ skulle kunna lära sig av de organ som redan finns.

3. GE INCITAMENT TILL STRUKTURERADE PARTNERSKAP MED NÄRINGSLIVET

De europeiska universitetens offentliga uppgift och övergripande samhälleliga och kulturella ansvar måste bevaras, men universiteten bör bli viktigare aktörer i näringslivet, med förmåga att bättre och snabbare reagera på marknadens krav och utveckla partnerskap där man tar tillvara naturvetenskaplig och teknisk kunskap. Detta innebär att man **erkänner att deras koppling till näringslivet är av strategisk vikt** och utgör en del av deras åtaganden i allmänhetens tjänst.

Strukturerade partnerskap med näringslivet (inbegripet små och medelstora företag) ger universiteten möjligheter att bättre dela med sig av forskningsresultat, immateriella rättigheter, patentbrev och licenser (till exempel via nya företag på universitetsområdet eller inrättande av forskningsbyar). De kan också göra utbildnings- och fortbildningsprogrammen mer relevanta genom att studenter och forskare får praktisera på företag, och förbättra forskarnas utsikter på karriärens alla stadier genom att tillföra entreprenörsfärdigheter till vetenskapligt kunnande. Kopplingen till näringslivet kan leda till ytterligare finansiering, till exempel för att utvidga forskningskapaciteten eller tillhandahålla omskolning, samt bidra till att universitetsbaserad forskning får större effekter på små och medelstora företag och innovation i regionen.

För att uppnå dessa fördelar behöver de flesta universitet stöd utifrån för att göra de organisatoriska förändringar som behövs och bygga upp företagsinriktade attityder och ledningsfärdigheter. Detta kan uppnås genom att man inrättar lokala ”grupper för generering och överföring av kunskap” eller kontor för kontakter med företag, gemensam forskning eller överföring av kunskap vilka får bli gränssnitt till de ekonomiska aktörerna på lokal eller regional nivå. Detta innebär också att utvecklingen av färdigheter inom entreprenörskap, ledning och innovation bör bli ett fast inslag i grundutbildning, forskarutbildning och livslångt lärande för universitetsanställda.

4. TILLHANDAHÅLLA DEN RÄTTA KOMBINATIONEN AV FÄRDIGHETER OCH KUNSKAP FÖR ARBETSMARKNADEN

Universiteten kan spela en avgörande roll för att uppnå Lissabonmålet att ge Europa de färdigheter och kunskaper som behövs för att lyckas i en globaliserad och kunskapsbaserad

ekonomi. För att man ska kunna åtgärda den bristande anpassning av de utexaminerades meriter till arbetsmarknadens behov som fortfarande finns bör universitetens kursprogram **struktureras på ett sätt som direkt främjar de utexaminerades anställbarhet** och ger ett brett stöd till arbetskraften allmänt sett. Universiteten bör erbjuda innovativa kursplaner, undervisningsmetoder och program för fortbildning och omskolning som inbegriper bredare arbetslivsrelaterade färdigheter tillsammans med de färdigheter som är mer direkt kopplade till ämnet. Kursplanerna bör omfatta praktik på företag som deltagaren får tillgodoräknad. Detta gäller alla utbildningsnivåer, dvs. korta kurser samt kandidat-, magister- och doktorandnivån. Det betyder också att man erbjuder kurser för vuxna som inte leder till examen, t.ex. omskolning, och kompletterande kurser för studenter som inte har den sedvanliga förberedelsen. Detta bör inte bara tillgodose arbetsmarknadens behov, utan även främja **entreprenörstänkande** bland studenter och forskare.

På doktorandnivå innebär det att doktorander som vill ägna sig åt forskning, förutom utbildning i forskningsmetodik, även bör skaffa sig färdigheter inom forskningsledning och förvaltning av immateriella rättigheter, kommunikation, arbete i nätverk, entreprenörskap och lagarbete.

Mer allmänt måste universiteten mer direkt inse vilka utmaningar och möjligheter som **agendan för livslångt lärande** innebär. Livslångt lärande utgör en utmaning i och med att det kräver att universiteten tillhandahåller kurser för studenter senare i livet. Det utgör en möjlighet för universiteten som annars kanske skulle riskera att antalet studenter som kommer direkt från skolan minskar under kommande år på grund av demografiska förändringar.

Att få ut de utexaminerade på arbetsmarknaden är ett ansvar som även åligger arbetsgivare, branschsammanslutningar och myndigheter. Framgång på arbetsmarknaden bör även användas som en indikator (bland flera) på kvaliteten i universitetens resultat samt erkännas och belönas genom bestämmelser och i finansiering och utvärderingar.

5. MINSKA KLYFTAN I FINANSIERING OCH GÖRA FINANSIERINGEN MER EFFEKTIV INOM UTBILDNING OCH FORSKNING

Med tanke på universitetens betydelse för europeisk forskning innebär EU-målet att investera 3 % av BNP i forskning och utveckling fram till 2010 att investeringen i universitetsbaserad forskning höjs[12]. Som kommissionen redan nämnt i sin årliga framstegsrapport om Lissabonstrategin[13] föreslår man att EU även siktar på att inom tio år **anslå minst 2 % av BNP[14] (ur både offentliga och privata medel) till en moderniserad sektor för högre utbildning.** Av OECD-studier framgår till exempel att pengar som spenderats för en universitetsexamen ger högre avkastning än realräntor[15].

---

12 Se "Mer forskning och innovation - Att investera i tillväxt och sysselsättning - En gemensam strategi", KOM(2005) 488, 12.10.2005.

13 KOM (2006) 30 slutlig, 25.1.2006.

14 År 2002 var EU-genomsnittet av direkta utgifter för universitet 1,1 % jämfört med 2,6 % i USA. Mindre än hälften av utbildningsutgifterna i USA bekostas ur offentliga källor (direkta utgifter), medan de i de flesta EU-länder utgör mer än 75 % (och nästan 100 % i somliga länder). Källa: Eurostat.

15 *The Economics of Knowledge: why education is key for Europe's success*, (Andreas Schleicher, 2006) http://www.lisboncouncil.net/files/download/Policy_Brief_Economics_of_Knowledge_FINAL.pdf.

Studiestödssystemen räcker idag för det mesta inte till för att studenter från mindre privilegierade miljöer ska få rättvist tillträde till och lyckas med studier. Detta gäller även det fria tillträdet till studier, vilket inte nödvändigtvis garanterar social rättvisa. Medlemsstaterna bör därför kritiskt **granska sina aktuella system för studiestöd och kursavgifter i ljuset av hur effektiva och rättvisa de faktiskt är**. En hög undervisnings- och forskningskvalitet kan inte uppnås om den socioekonomiska bakgrunden hindrar tillträde till studier eller forskning.

Universiteten bör få finansiering mer till vad de gör än till vad de är, genom att man **inriktar anslag på relevanta resultat snarare än på utgångspunkterna**, och genom att finansieringen anpassas till mångfalden av läroanstalterna[16]. Universiteten bör ta mer ansvar för sin egen finansiering på lång sikt, särskilt vad gäller forskning. Detta innebär att de måste förutse en diversifiering av finansieringen av forskning genom samarbete med näringslivet (särskilt i form av gränsöverskridande konsortier), fonder och andra privata källor.

Varje land bör därför hitta jämvikten mellan grundläggande, konkurrensbaserad och resultatbaserad finansiering (som underbyggds av en gedigen kvalitetssäkring) för högre utbildning och universitetsbaserad forskning. Konkurrensbaserad finansiering bör grundas på bedömningssystem i läroanstalterna och diversifierade resultatindikatorer med tydligt fastställda mål samt indikatorer som stöds av internationella riktmärken både för utgångspunkterna och för de ekonomiska och samhälleliga resultaten.

6. ÖKA DEN TVÄRVETENSKAPLIGA OCH ÄMNESÖVERSKRIDANDE VERKSAMHETEN

Universiteten bör kunna omarbeta sina planer för undervisning och forskning för att ta tillvara de möjligheter som erbjuds genom nyheter på befintliga områden och genom nya vetenskapliga frågeställningar. Detta kräver att man inriktar sig **mindre på vetenskapliga ämnen och mer på forskningsområden** (t.ex. miljövänlig energi, nanoteknik), och kopplar dem närmare till närliggande eller kompletterande områden (däribland humaniora, samhällsvetenskap, entreprenörs- och ledningsfärdigheter) samt främjar samverkan mellan studenter, forskare och forskarlag via större rörlighet mellan ämnen, sektorer och forskarmiljöer.

Allt detta fordrar nya organisatoriska synsätt vid läroanstalten avseende personalledning, utvärderings- och finansieringskriterier, undervisning och kursplaner, och, först och främst, forskning och forskarutbildning.

Betydelsen av ämnesöverskridande och tvärvetenskaplig verksamhet måste beaktas inte bara av universitet och medlemsstaterna, utan också av branschorganisationer och finansieringsnämnder, som fortfarande främst förlitar sig på traditionella bedömningar inom enstaka ämnen, strukturer och finansieringsmekanismer.

---

16 Universitet som är aktiva inom forskning bör inte bedömas och finansieras på samma grund som andra som är svagare vad gäller forskning men bättre på att integrera studenter med sämre förutsättningar eller som fungerar som drivkrafter för industri och tjänster i närsamhället. Förutom andelen studenter som avslutar studierna, genomsnittlig studietid och andel anställda utexaminerade, bör andra kriterier beaktas för universitet som är aktiva inom forskning: forskningsresultat, beviljande ansökningar om konkurrensbaserad finansiering, publikationer, citeringar, patentbrev och licenser, akademiska priser, partnerskap med näringslivet eller på internationell nivå osv.

7. AKTIVERA KUNSKAP VIA SAMVERKAN MED SAMHÄLLET

Samhället blir alltmer kunskapsbaserat, och kunskap håller på att ersätta fysisk styrka som främsta drivkraft för ekonomisk tillväxt. Därför måste universiteten föra ut betydelsen av sin verksamhet, särskilt forskningen, **genom att dela med sig av kunskap med samhället och stärka dialogen med alla intressenter.** Kommunikation mellan specialister och icke-specialister inom vetenskap behövs men finns ofta inte.

Detta fordrar att universiteten gör tydligare åtaganden att erbjuda möjligheter till livslångt lärande, och även en bred kommunikationsstrategi med konferenser, öppna hus, praktik, diskussionsfora, strukturerade dialoger med tidigare studenter och medborgare allmänt sett och med aktörer på det lokala och regionala planet. Även samarbete med formell och informell utbildning på lägre nivå och med företag (däribland små och medelstora företag och andra små enheter) har betydelse i detta hänseende.

En sådan samverkan med omvärlden kommer att göra att universitetens allmänna verksamhet och deras särskilda typer av utbildning, fortbildning och forskning blir mer relevanta för medborgarnas och samhällets behov. Denna samverkan kommer att främja universitetens verksamhet och övertyga samhället, myndigheterna och den privata sektorn om att det är värt att investera i dem.

8. BELÖNA KOMPETENS PÅ HÖGSTA NIVÅ

Spetskompetens följer av konkurrens och utvecklas främst vid fakulteter och institutioner. Få universitet kan uppnå sådan kompetens på flera områden. **Ökad konkurrens** bör tillsammans med ökad rörlighet och koncentration av resurser ge universiteten och deras partner i näringslivet möjlighet att erbjuda en mer öppen och utmanande arbetsmiljö för de mest begåvade studenterna och forskarna, och på så sätt göra dem mer attraktiva både för européer och för icke-européer. Universiteten måste kunna **dra till sig de bästa akademikerna och forskarna,** rekrytera dem genom flexibla och öppna förfaranden, garantera dem som leder forskningen full forskarfrihet och erbjuda personalen attraktiva karriärmöjligheter[17].

För att uppnå spetskompetens krävs också att medlemsstaterna ser över vad de kan erbjuda på magister-, doktorand- och forskarnivå, inklusive den blandning av ämnen och färdigheter som ingår. De möjligheter som erbjuds efter doktorsexamen förbises ofta fortfarande eller är alltför snävt fokuserade. Stora förändringar krävs på detta område. De enskilda universiteten bör kartlägga inom vilka områden de kan uppnå spetskompetens och koncentrera sig på dessa områden.

På europeisk nivå bör spetskompetens uppmuntras vid högskolor som bedriver grundutbildning eller doktorandutbildning genom att man i nätverk samlar dem som uppfyller vissa huvudkrav: kritisk massa, tvärvetenskaplighet, en stark europeisk dimension, stöd från myndigheter och näringslivet, kartlagda och erkända spetskompetensområden, möjligheter efter doktorsexamen, lämplig kvalitetssäkring, osv.

---

[17] Förfarandena för forskare bör följa kommissionens rekommendation K(2005) 576 om den europeiska stadgan för forskare och riktlinjer för rekrytering av forskare.

I detta sammanhang kommer särskilt följande två initiativ att leda till en ökad konkurrens om spetskompetens: förslaget till ett europeiskt tekniskt institut och ett europeiskt forskningsråd[18].

9. GÖRA HÖGRE UTBILDNING OCH FORSKNING I EUROPA MER SYNLIG OCH ATTRAKTIV I VÄRLDEN

Den stora utveckling som skett under de senaste decennierna när det gäller samarbete, rörlighet och nätverk mellan europeiska universitet har skapat de rätta förutsättningarna för en mer omfattande internationalisering. De flesta universitet har redan arbetat tillsammans med multilaterala konsortier och många är inblandade i gemensamma kurser eller dubbla examina. Magisterutbildningen genom Erasmus Mundus har visat att dessa initiativ – som är unika för Europa – är betydelsefulla på det internationella planet. **Den fortlöpande globaliseringen innebär att den europeiska högre utbildningen och forskningen måste vara fullt öppen mot omvärlden och bli konkurrenskraftig på internationell nivå.**

Detta kommer dock bara att vara möjligt om Europa tar krafttag för att öka kvaliteten vid sina universitet och göra dem mer attraktiva och synliga i världen.

En möjlighet skulle vara att man, på europeisk eller nationell nivå, genom bilaterala eller multilaterala avtal utformar ett mer strukturerat internationellt samarbete, med nödvändiga budgetmedel, tillsammans med EU:s grannländer och vidare internationellt. Detta innebär också att medlemsstaterna, i enlighet med åtagandet på EU-nivå om att inte främja kompetensflykt, bör öppna sina finansieringssystem för personer som inte är EU-medborgare och ge möjligheter för universiteten att utbyta personal och för forskare och akademiker utanför EU att vara yrkesverksamma. Kompetensspridningen bör också främjas för europeiska studenter, lärare och forskare som bestämmer sig för att tillbringa en del av sitt yrkesverksamma liv utanför Europa[19]. De som tillbringar en viss tid utomlands är en tillgång både för det sändande och för det mottagande landet, eftersom de knyter yrkeskontakter utomlands och agerar som brohuvuden för att dela med sig av kunskaper. Detta kommer i sin tur att synliggöra den europeiska utbildningen och forskningen och göra Europa till en tillförlitlig partner för utveckling av de mänskliga resurserna i tredjeländer.

En grundförutsättning är att förenkla och påskynda de juridiska och administrativa förfarandena för inresa för studenter och forskare utanför EU. När det gäller inresa och bosättning för forskare från tredjeländer antogs 2005 ett "visumpaket för forskare", vilket innehöll ett direktiv och två rekommendationer om inresa i Europeiska gemenskapen för tredjelandsmedborgare som vill bedriva forskning[20]. Detta paket måste genomföras i nationell lagstiftning under 2007.

Om en attraktiv bild av de europeiska universiteten ska kunna byggas upp i världen krävs också stora insatser för att europeiska examina lättare ska kunna godkännas utanför Europa,

---

18 KOM(2005) 441 slutlig, 21.9.2005.

19 Se pilotprojekt inom *European Researchers Abroad (ERA-Link)* http://www.eurunion.org/legislat/ste/eralink.htm

20 De tre rättsakterna offentliggjordes i *Europeiska unionens officiella tidning* den 3 november 2005 (EUT L 289, 3.11.2005). De två rekommendationerna trädde omedelbart i kraft, medan direktivet ska genomföras av medlemsstaterna inom två år (senast i november 2007) tillsammans med rådets direktiv 2004/114/EG av den 13 december 2004 (EUT L 375, 23.12.2004).

men först måste dock ett sådant ömsesidigt erkännande uppnås fullt ut inom EU. Det nyligen antagna direktivet om erkännande av yrkeskvalifikationer har redan gjort det enklare för yrkesändamål. **Ökade ansträngningar krävs fortfarande när det gäller erkännande av akademiska meriter.** Den enhetliga ramen för kvalifikationer och de kompatibla system för kvalitetssäkring som nu håller på att utformas[21] kommer att bidra till detta. Flera ”europeiska kurser” som erbjuds gemensamt av universitetskonsortier och som leder fram till gemensamma eller dubbla magister- eller doktorsexamina skulle också hjälpa till att göra Europa attraktivare för studenter, lärare och forskare från övriga världen.

….OCH VAD KOMMISSIONEN KAN OCH BÖR GÖRA

Kommissionen kan inte direkt arbeta med att modernisera universiteten, men kan fylla en funktion som katalysator, ge politiska impulser och erbjuda målinriktad finansiering för stöd till reformer och modernisering.

Kommissionen kan understödja nya politiska impulser genom ett samordnat arbete med medlemsstaterna via den öppna samordningsmetoden i syfte att kartlägga och sprida de bästa lösningarna och stödja medlemsstaternas sökande efter effektivare universitetssystem. Särskilt de kluster där man lär av varandras erfarenheter och som införts genom arbetsprogrammet Utbildning 2010 ger effektiva möjligheter att utforska hur de utmaningar som EU:s universitet nu står inför kan mötas. EU-arbetet kan som ett forum för utbyte av de bästa lösningarna och för kartläggning av nyskapande lösningar ge ett verkligt mervärde[22]. Kommissionen kan också underlätta dialogen mellan universiteten, arbetsmarknadens parter och arbetsgivarna med sikte på att främja ett strukturerat partnerskap med näringslivet.

Kommissionen kan även erbjuda finansiering som ger en betydande inverkan på kvaliteten och resultaten vid universiteten. I detta ingår incitament som hjälper universiteten att uppnå de mål som anges i detta meddelande. Finansieringen kan ske dels genom de nya programmen för perioden 2007–2013 (sjunde ramprogrammet för forskning och utveckling, programmet för livslångt lärande och programmet för konkurrenskraft och innovation), dels genom lån via strukturfonderna och Europeiska investeringsbanken[23].

Strukturfonderna kan tillhandahålla medel för att förbättra universitetens lokaler, utrustning och resurser i syfte att främja partnerskap mellan den akademiska världen och näringslivet och att stödja forskning och innovation som är relevant för att uppnå målen för den ekonomiska utvecklingen i olika regioner eller medlemsstater. Eftersom strukturfonderna förvaltas på decentraliserad nivå kan särskilda regionala förhållanden beaktas. Medlemsstater, regionala myndigheter och universitet bör utnyttja dessa möjligheter fullt ut för att förbättra synergieffekterna mellan utbildning, forskning och innovation, särskilt i medlemsstater och regioner med en mindre utvecklad ekonomi.

Det föreslagna Europeiska tekniska institutet kommer att styras i sådana former så att det omfattar spetskompetens, tvärvetenskaplighet, nätverksarbete mellan olika centrum och

---

21 T.ex. genom Europaparlamentets och rådets nyligen antagna rekommendation om kvalitetssäkring i den högre utbildningen (EUT L 64, 4.3.2006) och genom samråd om en europeisk ram för kvalifikationer.

22 Att öka ledningspotentialen inom universiteten enligt avsnitt 2 ovan kan vara ett gott exempel.

23 Det stöd som beskrivs i detta avsnitt kan beviljas under förutsättning att programmet och annan lagstiftning med anknytning till detta antas.

mellan den akademiska världen och näringslivet, vilket återspeglar budskapet i detta meddelande. Utöver institutets direkta bidrag till att stärka europeisk vetenskaplig utbildning, forskning och innovation kommer det också att fungera som ett flaggskepp som visar betydelsen av moderniserade tillvägagångssätt och styrformer och partnerskap med näringslivet.

SLUTSATSER

Universiteten är viktiga aktörer för Europas framtid och för en framgångsrik övergång till en kunskapsbaserad ekonomi och ett kunskapsbaserat samhälle. Denna viktiga sektor i ekonomin och samhället måste dock omstruktureras och moderniseras från grunden om Europa ska kunna stå sig i den internationella konkurrensen inom utbildning, forskning och innovation.

För att genomföra denna nödvändiga omstrukturering och modernisering krävs samordnade åtgärder från alla berörda parter:

- När medlemsstaterna genomför de integrerade riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning[24] och sina nationella reformprogram måste de vidta de åtgärder som behövs avseende universiteten. I detta ingår sådana aspekter som ledning, ge universiteten en verklig självständighet och ansvarsskyldighet, innovationskapacitet, tillträde till högre utbildning och anpassning av de högre utbildningssystemen till nya kompetenskrav.

- Universiteten måste göra strategiska val och genomföra interna reformer för att utvidga sin finansieringsbas samt förbättra sina särskilda kompetensområden och sin konkurrensställning. För dessa förändringar krävs strukturerade partnerskap med näringslivet och med andra potentiella partner.

- Kommissionen kan bidra till detta arbete genom att genomföra gemenskapens Lissabonprogram[25], föra en policydialog och lära av varandra, särskilt inom ramen för programmet Utbildning 2010 och genom att ge ekonomiskt stöd till moderniseringsarbetet i medlemsstaterna och vid universiteten.

Kommissionen uppmanar rådet och Europaparlamentet att sända ett tydligt budskap om att EU är fast beslutet att genomföra den nödvändiga omstruktureringen och moderniseringen av universiteten och att uppmana alla berörda parter att vidta omedelbara åtgärder för att driva detta arbete framåt.

---

24 Särskilt riktlinjerna nr 7 (FoU), nr 8 (innovation), nr 23 (investering i humankapital) och nr 24 (anpassning till nya kompetenskrav).

25 KOM(2005) 330 slutlig, 20.7.2005.

Bilaga 1

Statistiska tabeller

Tabell 1

Skillnader i investering i forskning 2003 (forskning utförd av alla aktörer, inklusive universitet)

	EU-25	USA	Japan
FoU-investeringar i procent av BNP	**1,92**	**2,59**	**3,15**

Källa: Uppskattningar av GD Forskning och GD Utbildning och kultur, grundade på uppgifter från Eurostat.

Tabell 2

Bruttoandel studenter i högskoleutbildning 2003 (samtliga studenter oavsett ålder i procent av befolkningen i åldersgruppen 20–24)

	EU-25	USA	Japan
Samtliga studenter i procent av befolkningen i åldersgruppen 20–24	**57 %**	**81 %**	**50 %**

Källa: Eurostat

Tabell 3

Andel vuxna i högre utbildning 2003

	EU-25	USA	Japan
Procentuell andel av befolkningen i åldersgruppen 30–39 i högre utbildning	30–34 år: **4,1 %** 35–39 år: **1,8 %**	30–34 år: **7,0 %** 35–39 år: **4,9 %**	**:** **:**

Källa: Eurostat

Tabell 4

Antal nya forskare och deras sysselsättning 2003

		EU-25	USA	Japan
Nya doktorsexamina	Alla ämnen	**88 100***	**46 000**	**14 500**
	Matematik, naturvetenskap och teknik	**37 000**	**16 200**	**5 500**
Forskarnas sysselsättning	Totalt antal	**1 167 000**	**1 335 000**[26]	**675 000**
	Antal forskare per 1 000 personer i arbetskraften	**5,5**	**9,1**[27]	**10,1**

Källa: Eurostat och OECD

Anmärkning: Uppgifter för Grekland saknas.

Tabell 5

Procentuell andel av världens alla *triadic patents families* 2000 (OECD-indikator för samtidigt tagna patent i EU, USA och Japan)

	EU-25	USA	Japan
Andel av alla *triadic patent families*	**31,5**	**34,3**	**26,9**

Källa: GD Forskning, *Key Figures 2005*

---

26 OECD-uppskattning för 2002.

27 Uppgifter från 2002.

Tabell 6: Arbetslöshet bland utexaminerade akademiker 2003

	EU-25	USA	Japan
Arbetslöshet bland högskoleutbildade i åldersgruppen 20–24	**12,3**	**1,6**	**:**
Arbetslöshet bland högskoleutbildade i åldersgruppen 25–29	**8,5**	**2,6**	**:**

Källa: Eurostat och OECD

Tabell 7

Studenter med utländskt medborgarskap i procent av alla studenter i högskoleutbildning 2003

	Australien	Schweiz	Nya Zeeland	EU-25	Norge	USA	Japan	Ryssland	Korea
Utländska studenter i procent av alla studenter i högskoleutbildning	**18,7**	**17,7**	**13,5**	**6,2**	**5,2**	**3,5**	**2,2**	**0,8**	**0,2**

Källa: Eurostat och OECD

Bilaga 2

Källor

För utarbetandet av detta dokument har kommissionen konsulterat följande enskilda personer:

Vladimir Báleš (Slovakiens tekniska universitet, Bratislava)

Olivier Blanchard (Massachusetts Institute of Technology, USA)

Ivor Crewe (Essex University, UK)

Federico Mayor Zaragoza (Fundación Cultura de Paz, Madrid)

Linda Nielsen (Köpenhamns universitet)

Mario Monti (Universitetet i Bocconi, Milano)

Jan Sokol (Karlsuniversitetet, Prag)

Georg Winckler (Wiens universitet)

De har lämnat personliga kommentarer i eget namn. Europeiska kommissionen tar fullt ansvar för detta dokument.

Kommissionen tackar också medlemmarna i *Forum on University-based Research* för deras bidrag till diskussionen om de frågor som tas upp i detta meddelande. http://europa.eu.int/comm/research/conferences/2004/univ/pdf/enhancing_europeresearchbase_en.pdf